

Conferència d'en Josep Manel Ximenis, batlle d'Arenys de Munt, en l'obertura de l'11è Simposi sobre la Descoberta Catalana d'Amèrica

Autor:

Data de publicació: 14-12-2011

"Benvolguts amics i amigues,

És un plaer donar-vos la benvinguda a Arenys de Munt. Ho és per partida doble: perquè heu vingut al nostre poble i perquè heu vingut a celebrar l'11è Simposi sobre la Descoberta Catalana d'Amèrica un any més. I ja en són 11. I per Arenys de Munt és una consideració haver acollit de forma ininterrompuda la realització d'aquest simposi durant aquests darrers 11 anys.

El temps passa i ja són onze edicions. Onze edicions que vinculen el nom d'Arenys de Munt amb la recerca històrica i amb la recerca per recuperar el nostre passat, el del nostre País. Onze edicions que creen, cada vegada més, un lligam estret i íntim entre el nostre poble i una recerca i una recuperació històrica que poden acabar tenint una importància transcendental en el futur de la nostra nació. Li pot aportar molts dels referents que ara ens manquen i podria fer-nos repensar, míticament, la nostra nació.

Recordo els inicis, quan les primeres edicions es feien a Can Borrell. Amb uns recursos escassos i amb molta voluntat i il·lusió –i amb un grapat d'assistents, un grapat petit– i ho comparo amb ara –amb molts més ponents que no pas assistents hi havia en aquelles primeres edicions– amb una gran participació, amb molts més recursos, però amb la mateixa voluntat i la mateixa il·lusió que als inicis. O, fins i tot, potser podríem dir que amb més voluntat i il·lusió, perquè hi ha molts més participants que en aquells primers anys, que aporten moltes més energies, acumulen molta més experiència i molts més coneixements.

Ara podem dir que, gràcies a tots vosaltres, aquest simposi està totalment consolidat i que les recerques ja no s'estan enfocant cap a la idea global, cap a la idea general, sinó que s'està entrant al detall, s'està entrant en qüestions de

molta més precisió. Un detall prou important que referma i enforteix el concepte global. Un enfortiment que posa en evidència els detractors de les vostres recerques. Perquè de detractors n'hi ha, encara que l'evidència, la constància i el vostre treball fa que cada dia n'hi hagi menys.

Parlant de constància, aquest és un fet destacable i m'agradaria referir-m'hi un moment. Però no a qualsevol 'constància' sinó a la que ha tingut en Jordi Bilbeny que, des d'un bon inici, ha buscat la implicació de moltes persones -amics, coneguts, saludats- però especialment ha estat perseverant en la cerca de la complicitat necessària amb el poble d'Arenys de Munt i amb les seves institucions, una complicitat que ha possibilitat la continuïtat d'aquestes jornades durant tot aquest temps. De ben segur que aquesta complicitat deu haver contribuït a la consolidació d'aquest simposi i a la seva vinculació amb la vila d'Arenys de Munt. La perseverança és una bona virtut. Convèncer els altres per aconseguir aquesta perseverança també ho és. Confiar i creure en aquells que et volen convèncer perquè hi hagi perseverança també és una bona virtut. Especialment quan et volen convèncer d'una proposta nova, quimèrica, utòpica, que va en contra de les tesis establertes i que, en principi, és inversemblant. Confiar i creure en la persona que et fa aquesta proposta també té el seu valor i les institucions d'Arenys de Munt ho varen fer. I això és el que va aconseguir en Jordi Bilbeny, des d'un bon principi, amb totes les persones que l'hem envoltat, però també ho va fer amb les institucions.

Durant aquestes 11 edicions han passat 3 batlles diferents, amb tres governs diferents, i tots tres han cregut en aquest projecte. O més ben dit, ell ens hi ha fet creure. Aquesta capacitat de convicció d'en Jordi, molt probablement, també té molt a veure amb tot el que ha envoltat Arenys de Munt en els darrers anys. Arenys de Munt té un vincle molt especial amb la descoberta catalana d'Amèrica i és considerat el bressol de la independència. Molt probablement els dos fets tenen denominadors comuns i no és casual que en Jordi estigui involucrat en tots dos i que, també, sigui un d'aquests denominadors comuns. Tampoc és casual que tots dos fets, el Simposi i la Consulta, hagin esdevingut a Arenys de Munt, el poble on ell s'ha vinculat de fa temps. Perquè tots dos fets parteixen d'una mateixa convicció personal: recuperar la dignitat col·lectiva d'un poble. Una dignitat que ens varen prendre.

Per tant, més enllà del que pot semblar, més enllà que algú pugui dubtar que existeixin vincles o lligams entre aquests simposis i la Consulta del 13S, jo els hi trobo: és l'actitud de fer accions per recuperar allò que és nostre i que ningú ens hauria hagut de prendre. Ens van prendre la nostra llibertat, però, al fer-ho, també ens van prendre la nostra història i, amb ella, tots els nostres referents. Per tant, llibertat i història estan vinculats. La Consulta reclamava la nostra llibertat i els simposis reclamen la nostra història. Certament també és curiós que hi hagi historiadors, estudiosos o investigadors que elogiïn la iniciativa del poble d'Arenys de Munt i la seva actitud amb la Consulta del 13S, però que menystinguin o ignorin, molts de forma voluntària, totes les recerques al voltant de recuperar la nostra dignitat històrica.

Ara em permetreu un petit incís. Quan estava preparant aquesta obertura i rellegint el que anava escrivint, em vaig parar a pensar que, si ara deia tot el que estic dient, què diré en properes edicions quan em toqui, com a batlle, fer altres obertures? Doncs la veritat és que no ho sé. Potser hauré de tornar a llegir aquesta introducció que faig avui, que, segons en Jordi, ho podria fer, sempre i quan digués que m'estic citant a mi mateix. També és cert, que quan havia de preparar aquesta introducció, i tenia dubtes de com enfocar-la, li vaig trucar perquè em donés idees —no cal que us digui que en Jordi és un dels meus millors amics. Que li faig consultes sobre molts temes. Que molta de la meua concepció política recent la dec a ell i a les seves reflexions, igual que moltes de les coses que he fet i que he aconseguit. Per tant, per mi, entra dins de la normalitat trucar-li i fer-li algunes consultes.

Doncs, com deia, li vaig demanar idees i, com sempre —o potser més que en d'altres ocasions, probablement perquè el simposi era a tocar—, va ser una allau de propostes, de suggeriments, d'idees. Curtes, ràpides. Que s'entrellaçaven unes amb les altres, ofertes generosament, però amb molta velocitat, que ell considerava molt lògiques i jo, en el moment que ell m'ho deia, també. Però després, davant del full en blanc, a mi em costava trobar aquestes propostes, trobar la lògica que les unia, trobar-hi els vincles. I em faltava desenvolupar-ho. Molt més difícil encara.

Jo no sóc historiador. Ni investigador. Ni sociòleg. Ni psicòleg. Però sí que m'agradaria fer algunes reflexions sobre el tema que ocupa aquestes jornades i que és la recuperació de la nostra història amagada, manipulada, tergiversada, capgirada. Per documentar-me vaig recuperar el primer llibre d'en Jordi sobre aquesta temàtica, Brevíssima relació de la destrucció de la història, del novembre de 1998. I a l'inici es pot llegir una 'Nota dels editors' que diu: 'La manipulació de la història ha estat constant, ha estat i és l'arma que té el vencedor per justificar el seu domini; és l'arma de futur per assentar les bases del seu nacionalisme; és l'arma més mortífera, és la que realment aniquila els pobles. Els pobles sense història són morts'. I és cert, la història l'escriuen els vencedors. Tots ho sabem. Fonamentalment ho fan per imposar el seu poder sobre els perdedors. Però per què manipular-la i capgirar-la per apropiarse'n? Estem segurs que la practiquen només els vencedors? Només els estats o els imperis, per imposar el seu poder? No pot ser que la practiquin a petita escala, en el dia a dia, persones insignificants? I si ho fan, per què ho fan? No serà per imposar el seu poder? avui en dia pot passar?

Ja que en tinc l'oportunitat, m'agradaria reflexionar sobre tres conceptes: la manipulació, l'apropiació i la investigació. Donaré la meua opinió. No sóc historiador, ni catedràtic, ni tan sols llicenciat. Per tant, agafeu-vos el que diré com una opinió, com un pensament en veu alta i compartit amb tots vosaltres. I m'agradaria aportar aquesta reflexió sobre temes quotidians, del dia a dia i que poden passar ara, avui mateix, o que hagin pogut passar fa pocs dies a qualsevol lloc del País. A Arenys de Munt, per exemple. Manipulació. Per què es manipula? Penso que fonamentalment es fa per enganyar aquelles persones que puguin ser susceptibles de ser manipulades, persones que no tenen un coneixement real dels esdeveniments o del que succeeix o del que ha succeït, però persones de bona fe, senzilles, que moltes vegades no entren en l'anàlisi estricta de les coses i que estan disposades a acceptar allò que se'ls diu, sense donar-hi gaires voltes. La realitat acostuma a ser força més complexa del que sembla o del que a molts els agradaria que fos. I, malgrat que vivim en el món de la comunicació i de la informació, la realitat només és coneguda per una minoria de persones que són les que participen en els fets. Per tant, és relativament fàcil manipular els esdeveniments quotidians, les coses que es fan, perquè la immensa majoria de les persones no els coneixem en la seva totalitat. I sempre és molt més fàcil creure en un discurs simple, malgrat que sigui manipulat, especialment quan és populista o demagog, que no pas creure en allò que realment ha succeït, ja que implica un exercici intel·lectual més gran per poder entendre què ha passat i per què ha passat. Això permet que es pugui manipular amb certa facilitat. Queda només circumscrit a l'ètica i la moral personal de l'individu que vol manipular.

D'altra banda, s'ha de dir que és una ètica i una moral molt baixa, perquè manipular no deixa de ser una forma d'enganyar els altres o de mentir-los, especialment a la gent senzilla de bona fe. I aquest fet, precisament, no és una virtut. Per què es manipula? També es fa per tenir el poder de canviar les coses. A vegades són coses que no tenen gaire transcendència, però canviar la percepció que la majoria de la gent pugui tenir sobre la realitat d'aquestes coses dóna una sensació de poder que pot generar un benestar interior a qui manipula, malgrat que sigui un benestar passatger o efímer, una sensació de poder irreal que a la llarga només provoca frustració. Perquè una manipulació no deixa de ser la construcció de quelcom sobre una falsedat, sobre una il·lusió que només existeix mentre es manté aquesta manipulació, però que, en el moment que aflora la veritat, desapareix i desacredita el manipulador. També es pot manipular per aconseguir interessos econòmics o polítics, per pujar en l'escala social o, fins i tot, per aconseguir prebendes. Aquests darrers tipus de manipulacions s'efectuen per aconseguir un guany tangible, palpable. L'anterior també comporta un guany, encara que intangible.

Malgrat aquestes accepcions, jo crec que el principal motiu per manipular la realitat és l'enveja. L'enveja que genera, en persones mediocres, anodines, vulgars, allò que els altres poden aconseguir amb el seu treball, el seu esforç, el seu enginy, la seva constància, la seva persistència, el seu valor o la seva intuïció. I no estem parlant d'èxits. Molt sovint es tracta de coses o situacions comunes, però realitzar-les implica un esforç, encara que sigui mínim. I aquestes persones vulgars opten per intentar manipular allò que s'ha realitzat perquè aquelles persones que són les que realment ho han fet no es puguin atribuir allò que han fet, allò que els pertoca. Els manipuladors senten enveja dels altres per allò que ells no arribaran a fer mai. O no s'atreviran a fer mai. En aquest cas, també s'ha de dir que els manipuladors malden, lluiten, es barallen, per fer que la seva tesi sigui la que tothom cregui, per poder substituir la realitat. No inverteixen el seu temps a construir accions de valor, sinó a destruir allò que han fet els altres. Els seu èxit radica a imposar la seva manipulació i que els veritables autors quedin bandejats, encara que ells no arribin a substituir-los.

És allò que en Carlo M. Cipolla, en el seu llibretó *Allegro ma non troppo*, va definir en 'les lleis fonamentals de l'estupidesa humana' com 'la tercera llei fonamental o llei d'or', que diu: 'Una persona estúpida és una persona que causa un dany a una altra o a un grup de persones sense obtenir-ne, al mateix temps, cap profit per a ella mateixa o inclús aconseguint un perjudici per a ella'. Aquestes actituds les veiem constantment, en el dia a dia. Però és que, a més, aquesta enveja —o potser estupidesa, tal com diria en Carlo Cipolla—, penso, és una qüestió de manca d'autoestima, una manca d'autoestima que és constant, que es realitza constantment i continuada fins que no es supera aquest dèficit d'autorealització interna. I no es resol fins que els que ho practiquen aconsegueixen una estabilitat emocional interna que els permet estar bé amb ells mateixos i aconseguir la felicitat a partir dels seus propis mèrits o actuacions, encara que siguin escassos, i no haver de fonamentar aquesta recerca de la felicitat personal a partir de perjudicar els altres.

Però, com deia, aquesta enveja, que és constant i és per culpa d'un dèficit d'autorealització personal, s'acaba convertint en una 'obstinació manipuladora' contra tot i contra tothom per poder anar suplint aquest dèficit i cercar aquesta autosatisfacció personal a costa dels altres. Per aquest motiu, la manipulació s'acaba convertint en una necessitat personal constant, per impedir que els altres puguin gaudir amb tranquil·litat i serenitat d'allò que han fet. El manipulador acaba gaudint d'anar fastiguejant els altres, en una forma de psicopatologia addictiva, de resolució complexa. Al mateix temps, aquest engany, quan aconsegueix ser reeixit, com que és producte d'un desequilibri psíquic, pot comportar que els propis enganyadors se l'arribin a creure. Complicant encara més la problemàtica personal i interna que pateixen. També aquestes actuacions impliquen un alt grau de cinisme.

Es pot llegir en el llibre d'Edouard Balladur intítulat Maquiavel en democràcia quan diu, referint-se al cinisme i a la pròpia dignitat: 'La lluita pel poder no descarta cap recurs, fins i tot els menys desitjables. Tot s'admet, res no queda a recer de l'esguard malèvol: la vida pública (cosa legítima), la vida privada, els fets passats, les activitats professionals o els actes dels familiars. Si cal, es recorre a les invencions sense cap escrúpol i es paren trampes en les quals ensopega la bona fe; s'orquestren la maldiença i la calúmnia i es difonen per tots els canals de propaganda.' I afegeix: 'Fer-se passar pel que no s'és, fingir, mentir. Un home íntegre pot haver d'esforçar-se molt per no posar-se vermell.'

Un qüestió afegida és la ceguesa còmplice d'aquells que rodegen el manipulador i que, malgrat ser conscients que els fets no encaixen tal com vol fer veure el que manipula, no només no ho denuncien sinó que ho accepten amb una certa naturalitat, pensant que també poden treure algun rendiment de la nova situació que es genera a partir de la manipulació. Crec que l'acceptació de la manipulació per part dels que envolten el manipulador no deixa de ser una actitud claudicant que denota que aquestes persones també són anodines i vulgars, que estan disposades a sotmetre's a aquell que s'ho proposi, atès que no tenen el caràcter suficient per revertir aquestes actuacions o allunyar-se'n, fet que implica convertir-se en còmplices de la manipulació. També acostumen a ser persones, aquestes darreres, amb una falta de dignitat personal important. De fet, la no denúncia d'una manipulació coneguda ja implica participar de la manipulació, encara que sigui una participació passiva. També és, aquesta, una acció totalment execrable. No podem obviar, però, que independentment dels motius o de les finalitats, tota manipulació sempre busca canviar l'opinió de la gent normal, de la gent de bona fe, o aprofitar-se'n.

Segona reflexió al voltant de l'apropiació.

Si fins ara he estat parlant de diferents tipologies de manipulació –encara que de ben segur que me'n deixo– n'hi ha una que no la podem oblidar: la manipulació amb una posterior finalitat, la manipulació per preparar el terreny per poder apropiarse d'allò que han realitzat els altres, per usurpar-ne el treball o els fruits. Si la manipulació feta per ella mateixa, per enganyar, pel poder de canviar les coses o com a producte de l'enveja, sense altres finalitats que l'autocomplaença dels pobres d'ètica i moral, com a conseqüència d'una psicopatologia de mancança personal, és altament condemnable, quan la manipulació es realitza per apropiarse de la feina dels altres és eminentment perversa perquè es realitza amb una intenció clara: la de robar, la de treure als altres allò que han aconseguit amb el seu esforç. Potser en aquest cas ja estariem parlant d'una psicopatologia greu que convertiria totes les febleses ètiques citades anteriorment en una perversió de tot aquest comportament.

En aquest cas, en Carlo M. Cipolla, en la Tercera Llei fonamental de l'estupidesa humana, la que he citat abans, fa una clarificació, eleva el grau d'aquesta estupidesa i diu: 'quan un individu aconsegueix un guany causant-nos un perjudici a nosaltres, ens trobem davant d'un malvat'. Si la manipulació que practiquen individus o col·lectius és força difícil de desmuntar, imagineu-vos com en pot arribar a ser quan al darrere d'una manipulació i una apropiació hi ha tot un estat, quan hi ha tota una potent maquinària institucional al servei d'aquest robatori. Imagineu-vos com pot arribar a ser de difícilós recuperar la veritat, recuperar la propietat d'allò que ens van prendre. Més quan ho fa un estat malalt que intenta apoderar-se de tot allò que no pot, ni podrà fer, pels seus propis mèrits.

I com es resol tota aquesta qüestió? Com es retorna a la situació original prèvia a la manipulació? Doncs aquí és on apareix la investigació, tota aquesta feina que esteu fent vosaltres, però també tota la feina que li toca fer a qualsevol persona, normal i corrent, quan pateix una manipulació i un intent d'usurpació. Primer de tot es tracta de detectar la manipulació. De vegades és molt fàcil i evident detectar-la perquè és profundament barroera i tothom la veu. Però d'altres vegades no és tan fàcil, perquè està molt ben feta, molt ben treballada. A vegades és una petita percepció la que et fa adonar que estàs davant de quelcom manipulat i no tothom se n'adona. S'han de tenir molts coneixements i un nivell intel·lectual ampli, a part de tenir una particular perspicàcia. A vegades una manipulació que t'afecta directament costa de detectar, però a vegades el que més costa és que la resta de la gent que t'envolta percebin aquesta manipulació i siguin conscients d'allò que un veu amb total claredat quan se n'ha adonat. Això em porta al següent pas.

Després de percebre que existeix aquesta manipulació, has de treballar en les subtileses adequades per evidenciar-la. No és fàcil. És una feina d'anar al detall, de cercar el mínim indici, el més petit descuit que posi en evidència que hi ha una manipulació per, aleshores, fer-ho públic i mostrar de forma diàfana que s'ha estat enganyant els altres. Hi ha persones que, quan detectem una manipulació en la recerca de la veritat, fem tot un treball meticulós per desemmascarar aquesta manipulació i aquells que la practiquen. Es tracta d'una feina minuciosa, de dissecció de la realitat, que ha de permetre destapar-ne les astícies realitzades per poder fer una interpretació correcta de la realitat i exposar-la a tothom. Es tracta d'una feina, per dir-ho d'una forma moderna, de CSI, d'investigar, de treballar, de buscar el detall, de fixar-se en tot i més, de buscar la mínima escletxa i, a partir d'aquí, començar a estirar el fil fins que aparegui la veritat.

Per tant, no estem parlant d'una feina fàcil ni molt menys. Totes aquestes reflexions no deixen de ser opinions realitzades des de la més humil aportació a aquest simposi. Sempre havia pensat que, a més a més dels fets que anàveu desgranant, feia falta que algú fes un estudi psicològic de les persones que duen a la pràctica la manipulació. I dels estats, també. D'aquí ve la meua aportació per si algú, expert en la matèria, desitja aprofundir en aquestes idees. Només em queda felicitar-vos a tots plegats per la vostra constància, per la vostra perspicàcia, per la vostra perseverança, per la vostra determinació i per creure en el nostre País, per creure en la nostra història, per creure en els nostres avantpassats i per creure que nosaltres vam tenir un passat digne. Gràcies per dignificar-lo i gràcies per recuperar-lo de l'oblit obligat i de la malvolença manipuladora."

Josep Manel Ximenis, batlle d'Arenys de Munt.

Arenys de Munt, 25 de novembre de 2011.